

Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Speculu[m] officii misse expositorium

Johannes <de Lambsheim>

Heidelberg, 1495.06.29

Incipit speculu[m] peccatoru[m] [Speculum peccatorum]

urn:nbn:de:hbz:5:1-35182

Incipit speculū peccatorū

Uolūta charissime in via huius vite fugiēris sumus. dies nostri sicut umbra p̄tereunt. Necesse est igit̄ corde sollicito sepius memorari. qđ n̄ra fragilitas n̄ra mortalis infirmitas toties cogit obliuī scī. op̄s dñs nostrū sui gr̄a volēs p̄fectū per beatū moysen nobis cōsultū dicens: Deutro. xxiij. Utinā saperēt et intelligerent ac nouissima p̄viderēt. Eya frater mi ecce feliciter poterim? euadere mortē p̄culū si diligētē studeam? sequi diuī nū cōsiliū qđ est mortis remediū salutis antidotū p̄ctōz speculū cū nobis infirmis at dñs dicens. Utinā saperēt et intelligerēt zc. O salutifera saluatoris n̄ri snia ex qua nobis datur instructio sapientie. admonitio p̄nientie speculū p̄uidentie. exaltatio p̄nie. acquisitio diuine gr̄atie. Utinā saperēt zc. O admiranda bonitas n̄ri creatoris. o ineffabilis charitas nostri redemptoris. o p̄dicanda benignitas n̄ri saluatoris. Nos serui nequā sumus. serui negligētes serui inutiles. qđ nostris exigentibz demeritis morte meruimus potius qđ vitāz. Et ecce pius auctor vite. ip̄e dator v̄nie. ip̄e largitor gr̄e nos inuitat ad gr̄atiā dicens. Utinā saperent. Quis igitur nō periturus homo hec audies. ista p̄siderans nō vehemētis sine gratulē et vltra qđ fari possit exultet in gaudio sp̄itū in vtero eius. qđ ip̄i omnipotenti deo. ip̄i regi angelorū. ip̄i creatori oīm creaturarū cura est de nobis infirmis et miseris atq; mortalibz. Tu ra ergo p̄maxima nobis inesse debet q̄re n̄us in oībus et p̄re oībus et supra oīa sa cris eius p̄ceptis diligenter obediamus et ea deuote diligamus et studiose ea impleamus. Alis em̄ ve vobis in p̄pecuū. qm̄ teste apostolo miserabiliores oībus hoībus erimus et deteriores si hoc nō fecerimus. Et vere ad exequenda dñi mā data ociosi et inanes existim? nisi in p̄is

mis oīa odio habeamus que ip̄i dñs diliplicere cognouimus. et illa fideli corde diligamus qđ tremende eius maiestati placere credimus. Proinde die nocte exorandus est ip̄e clemens et misericors deus vt nobis largiat̄ auxiliū qđ suū tam salubre p̄stet cōsiliū dicens. Utinā saperent.

Alde mira et vtilis est snia ista utinā saperent ac intelligerēt nō semel tm̄ sed sepius rememoranda. Frater mi charissime intellige queso que legis. Cōsideratio em̄ huius sentētie. destructio est superbie. extinctio inuidie. medela malitie. effugatio luxurie. euacuatio vancitatis et iactantie. cōstructio discipline p̄fectio sanctimonie p̄paratio salutis eterne. Alit em̄. utinā saperent. Heu. heu qđ paucorū est ista virtus. pauci sunt qui salubre hanc nostrū saluatoris sententiā sapiant. pauci sunt quibus est ante oculos p̄rie fragilitatis cognitio. corruptibilis carnis corruptio peccatorū recordatio. instantis mortis meditatio. ardentis gehenne cōsideratio. Ecce qđ vtile speculū peccatorū. Reuera amanti sine frater si te sepius in huius speculo p̄spexeris absq; dubio samsonē fortior. dauid cautior. salomone sapiētior eris. Gl̄ia autē in hoc speculo p̄templari se neglexerūt. ideo carnis sue desiderijs cecati cor ruerunt. Igitur si tanti viri tā horribilē lapsi sunt in culpā. quibus tanta fuit sapientia et fortitudo. quāta cautela. quātoq; studio nobis est vigilandū qbus est tanta debilitas tātaq; imperitia. Porro tres viri isti validi ideo legunt̄ in ecclesiā sancta. vt sint fidelibz nō ad exemplū ruine sed ad speculū cautele. quaten? nō nostrū in sua cōfidat fortitudine. nullus p̄sumat de sua sapiētia. imo semp timēdi. sp̄ reatus nostri cōscij. semp de nostra salute sumus solliciti nūq; corruptōis et nostre mortalitatis obliuī. Qui vero huiusmodi verba negligenter attendūt nō sapiūt. nō intelligūt nec nouissima p̄uider

et sic in mortē et damnationē vadunt.
 Ut igitur mens nostra circa prouidentie stu-
 dium euigilet. dñica nos hortat sapien-
 tia dñes. Utinā saperēt et intelligerent.
 Hāc ammonitionē salutiferā oculo cō-
 siderationis pñderes charissime non in
 transitu immo cū studio et deliberatiōe
 sepius renouēdo. qz sicut thus nō re-
 dolet nisi ponat i igne. ita nulle sacre scrip-
 ture sapit sentētia nisi cocta sit in corde.
 Ideo intellige hec verba et eorū senten-
 tiā in corde tuo imprime.

Tria tibi proponuntur

Utinā saperent et intelligerēt;
 Ecce frater charissime tria tibi
 in hoc versu pponunt scz. sciētia
 intelligētia et prudentia. Vult ergo dñs
 vt scias et intelligas insuper et prouideas.

Vult vt scias vitā prēsentē fugitiuā
 esse breuē et piculosam. miseris tabescē-
 tem. vniuersē vanitati subiectā. peccatorū
 sordibz pollutā. cupiditate corruptā
 in breuē periturā. quatenus qñto infeli-
 cior mūdus iste esse cōspicitur. tāto faci-
 lius p amore celestis patrie cōtemnā.

Vult itaqz dñs vt fragilē tuā cōdi-
 tionē intelligas. sic meditando vitz q nu-
 dus est egressus dextero matris tue: nu-
 dus reuerteris illuc. qz terra es et in ter-
 ram ibis. In huius vite miserā nudus
 intrasti. lugens dies tuos in dolore et e-
 rumna ptransisti. et cum luctu et dolore
 hinc exiturus es. Intelligis ergo qñtum
 stringressus tuus flebilis. pgressus tuus
 debilis. et egressus horribilis. Intel-
 ligis igit quantū sis in hac valle miserie
 exul et egrotus. virtutibz paup et mēdi-
 cus labilis et infirmus ac in pñmo mo-
 ritur. Frater: felix eris si hmoi admoni-
 tionē intelligas et in corde tuo quasi in
 libro seribas. et hanc vnā quā tibi trado
 regulā seruare studeas. Vlne deo grat⁹
 toti mūdo tumulatus. Crimine munda-
 tus semp transire paratus. Qñ bonus

vir cuius aīa circa hñc oī studia euigilat
 qpruenter sapit et intelligit ac nouissi-
 ma prouidet. Charissime ergo et tu fac si-
 militer. legisti iā in hoc speculo peccato-
 ris qd sane sapias qd intelligas restat vt
 nouissima prouideas. Ora ergo et dic cū
 pphera. Horū fac mihi dñe iñe meū et
 numerū dierū meorū qd est: vt sciam qd
 desit mihi. Vtilis oratio o felix ptem-
 platio o necessaria postulatio. Nō plane
 tpa vel momenta q patet posuit in sua
 potestate pscire deposcas. sed q sis adue-
 na et pegrinus in huius erumnose pere-
 grinationis exilio homo infirmus et exi-
 guū tps sup terrā. Intelligas ergo vt co-
 gnoscas utinā saperēt et intelligerēt. id ē
 peccata pterita qñtā amaro. Vñ Je-
 re. Vnde qñtā amari et malū est te derelictū
 quisse deū tuū. malū est in culpa amariū
 est in pena. Et intelligerent scz pñtia qñ
 sint vana. Eccl. i. Vanitas vanitatu-
 sup oīa vanitas. Et nouissima prouide-
 scz eternitatē glorie qñtum ad bonos. et
 mortis qñtū ad malos. vt sibi prouiderent
 sterilitatē futurā sicut Joseph Ben. Et
 Eccl. xij. In oībus operibz tuis mēora
 re nouissima tua et in eternū non pecca-
 bis. i. vix peccabis. Reuera frater charis-
 sime si breuitatē pñtis vite attendas. qñ
 tibi deest in agēda deo cōdigna pñtia. in
 disciplina pceptoz. et obseruatiā. in san-
 ctitate corā ipa pficienda. sapiens et intel-
 ligeres et mortē tuā ante oculos pspice-
 res. mox pculdubio sine mora spietis pō-
 pis. postpositis mūdi curis. despectis car-
 nis illecebris. pietatis voluptatibus. con-
 temptis delictis intima. custodiā vigila-
 res ac nouissima prouenter prouideres.
 Sapiētis em est nō rā cuiuslibet rei pñ-
 cipū. pspicere. qñ sine exitūqz prouidere.
 Deniqz felix ēē pbat qñ sic cogitat desup
 plicio aī supliciu vt postmodū supplē-
 cū effugiat piculū.

que sunt nouissima hoīs

Icis ergo mihi. Paratus sum
 pro oibus acquiescere diuino co
 silio vt sapiar intelligam ac nouis
 sima pvideam. Sed q sunt mea nouissi
 ma. Illavtiq de qbus tibi spū sanctus
 p salomōe loquit dices Ecclī. vij. vt su
 perius iā dictū est. In oibus opibz tuis
 memorare nouissima tua rē. Non pote
 rit meli? caro luxuriosa domari q̄ q̄lis
 erit mortua sp̄ pmeditari. Et si talē me
 ditationē habueris felicē te dicēt oēs ge
 nerationes. Meditatio em̄ nō est aliud
 nisi mētis ditatio. Peroptime mēs tua
 dicat qñ ptra cūtraaduersantia puiden
 tiē scia illustrat. Legit in poetria q̄ cen
 tū luminibz cinctū caput argus habebat
 Qd ita p̄t intelligi. qz exoi sue pte intra
 mentis sue circūspectiōe prudentiā pos
 sidebat. Ideo si tante studio cautele pol
 lebat poeta pagan? multo fortius puidē
 tiore oculū debet h̄re clericus christian?.
 Esto ergo alter argus. imo illo cautior.
 illo studiosior. illo prudētor. vt sapias et
 intelligas r nouissima tua prudēter pui
 deas. Nec em̄ sunt nouissima q̄ puidere
 sūma totius prudentie est. vtz illa hora
 terribilis in qua misera aīa tua ex hoc
 corpusculo corruptibili timēs est egressu
 ra. Frater crede mihi tu q̄ legis hec. Ad
 huius em̄ rei tremendā p̄siderationē ma
 luisse debueras prudentiā possidere. q̄
 teatius mūdi dñationē. Utinā ergo sa
 peres q̄ dei sunt. et intelligeres q̄ mundi
 sunt. et puideres q̄ inferni sunt. profecto
 deū timeres. supna appeteres. et infernū
 horrerēs. In illa nimis metuēda extres
 ma hora tua. q̄s amicor. q̄s parentū tuo
 rū veniēs cū gladijs et armis poterit au
 giliū ferre. Non erit tūc q̄ p̄solet te ex oibz
 charis tuis. Respicies eris ad auxiliū
 hominū. sed refugū tuum tūc erit apud
 deum.

Consideratio sue corru ptionis.

O gites igit̄ tecū charissime se
 pius quo timore timēd? q̄ amo
 re diligēdus. q̄ honore venerand?
 dus est ip̄e dñs iesus xps de? noster qui
 salutis p̄sidiū solus p̄stare p̄t post mortē
 Reduc ergo dilectissime sepi? ad memo
 riā illū extremū exitus tui diē r ante q̄
 misera aīa tua de carcere carnis exeat. p
 uideas q̄ vadat. Istiusmodi cōsideratio
 cōtritiōe p̄cipit. cōtritiō p̄punctionē pa
 rit. cōpunctio p̄templationē sepi? p̄iū r hūi
 le affectū in deū. P̄iū sepi? ex cōfidentia ad
 tutorij bonitatis diuine r demētie. Hu
 milē ex p̄sideratiōe p̄prie fragilitatis r mi
 serie. Hic lector rogo diligenter attende.
 Quidē est in oi scia qd hoīez puocet
 facilius ad sui custodiā et omnē iniustit
 ciā expellendā. ad sanctitatē in timore dei
 p̄ficiendā q̄ sue corruptiōis cōsideratiō.
 sue mortalitatis certa cognitio. postremo
 tremēde mortis p̄sideratio. Et hō fit nō
 hō hoc est qñ egrotescit. egrotādo egrotu
 do crescit. peccator expauescit. cor corres
 p̄ndit. caput conturbescit. sensus euanes
 cit. virtus exarescit. vultus expallescit. fa
 cies nigrescit. oculus tenebrescit. auris
 surdescit. naris putrescit. lingua fatescit.
 os obmutescit. corpus tabescit. caro mar
 cescit. Tūc carnis pulcritudo fetor efficit
 tur r putredo. tūc homo resoluīt in cinē
 rē r vertit̄ in vermē. Ecce frater mi char
 issime ecce satis horribile spectaculū sed
 nimis vile speculū. qm̄ nulla ars medi
 cine nulla q̄ doctrina sic superat superbā
 nec sic vincit malitiā. nec sic extinguit li
 bidinē. nec sic mūdi calcaranitatē sicut
 huius mortis recordatio. Ergo utinā sa
 perēt et intelli. de nouissima puidē. rē.
 Et qd hūic mūdo vilescit tūc sicut hō cu
 ius corpus cū sit exanime nō p̄mittitur
 esse in domo p̄ tri dū p̄ fetore. sed vt vi
 le sterc? foris p̄icit r in p̄fundo terre abs
 condit. putredinē tradit. vermibus esca
 dat et cadauer efficit. Erubescat ergo su
 p̄rbet in ielīx peccator. timeat elatione
 cecatus. ira inflatus impatientie vicio

infectus. scia in flatus: cui plus placet ars
aristotelis q̄ scia de aplis. plus codex
platonis q̄ codex diuine lectionis. Quē
nulla lectio letificat. nulla scia edificat.
nullus sermo sapit nisi fuerit grāmatice
cōfectus dialectice imaginatus rethorice
purpuratus. Stultus es q̄ hec igno-
ras et erras. qm̄ qui talia agunt et in ta-
libus dies suos p̄sumunt. peccatū sibi ge-
nerāt et mortē parāt. qm̄ ex sili studio sibi
mille scientiā p̄cipiūt. in mo et folia colligū-
t. nō fructū. i. verba nō virtutes. Uter-
ba em̄ iuuentū p̄ferūt. et acere verbis ver-
berāt. verbositate sonāt iactantia ostē-
tant. De quibz p̄ ps. dicit. Turbati sūt
et moti sicut ebrius et oīs sapiētia
eorz deuorata est. Sicut em̄ ebrius ho-
mo nescit qd̄ agat aut quo vadat eo q̄ se
ipm̄ ignorat. ita insipientes clerici secula-
res in habendo huius mūdi scientiā. se
cōrumbant libros deuorāt sententiās mul-
tiplicāt. sed qd̄ agāt penitus ignorāt. qz
ad quē finē tendāt miseri nō attendūt.
O vtinā tales saperēt et intelligerēt rē.
Si em̄ vite sue breuitatē p̄pendissent. si
dāna dierū suoz aī oculos p̄uertissent.
si quō tremēdo iudicio nō tū ex mortuis
eorz opibus sed de oī verbo ocioso q̄ dī
stricti sunt respōsuri p̄uidissent. mox tū
more p̄teriti. mox diuino amore p̄culsi.
vana huius vite studia reliquissent. De
studio vanitatis venissent ad studiū ve-
ritatis. de studio stulticie ad studiū sapiē-
cie. Hoc est de studio curiositatis ad stu-
diū sancte hūilitatis. de scola luxurie et
prauitatis ad scolā mūditiē et sanctitatē
seu castitatis. de vitā iniquitatis ad vitā
sanctitatis. hoc est de vitā fornicationis
ad vitā beate religionis. i. de domo con-
uersationis mūdane ad domū sancte disci-
pline. Uñ ipse p̄fūsanctus p̄phetā pec-
catoribz p̄cipit dices in psalmo. Appre-
hendite disciplinā ne quārascat dñs et pe-
reatis de via iusta. O q̄ terribilis snia
et nimis mēuēda his q̄ disciplinā nō ap-

prehendūt. qz ex hac spūssancti snia pa-
ter qm̄ peribūt. Hinc est qd̄ dñs p̄ mo-
sen ait. Oīs aīa q̄ nō fuerit afflicta die
hac pibit de populo meo. Notanda sūt
attentius verba ista. Aīa inq̄ pibit que
nō fuerit afflicta subaudi p̄ disciplinā p̄
morū correctionē. p̄ p̄nie satisfactionē. p̄
cordis p̄titionē. p̄ p̄ficiētiē purificationē
Et dicebat die hac. i. in p̄nti tpe gr̄e. in
die huius vite. quoniam qui non suscipit
modo tēp̄ penitētiē post mortē nō inue-
niet locū indulgētiē. Quapropter time-
tu peccator. tu caro superba tu vile cada-
uer. quē adhuc viuētē vermes sepe cor-
rodunt que de tuo et in tuo corruptibilī
corpūsculo generantur. Tōremisce su-
perbiā. p̄iice vanitatē. fuge luxuriā. ap-
prehende disciplinā ne pereas. Glide in
hoc speculo quid es. quid fuisti. et quid
eris. Tuius cōceptio tabes menstriosa
origo lutū putredo finis. Utinā ergo sa-
perent et intelligerēt rē.

De egressu miserabili anime tue.

Terū frater charissime te cōue-
nio vt quicqd̄ agant alij sis me-
mor ipse tui. Uilescat tibi mun-
dus plus q̄ tu mundo. Huius igitur
tante calamitatis miseriā p̄sidera atten-
tius et cum propheta ingemiscens dicto
Iniquitate meā annuntiabo et cogita-
bo pro peccato meo. Quoniam ego in fla-
gella paratus sum. et dolor meus in con-
spectu meo semper. Et iterū dic cū apo-
stolo qui flebilem humane conditionis
statum deplorās dicit. Infelix ego ho-
mo quis me liberabit de corpore mortis
huius. Hec salutifera apostoli sententia
prudētē lectorē exigit. Adhuc apostolus
veniebat in corpore quod tū mortuus
um nominabat. quia qui sapiens est iā
mortem ante oculos considerat. Nam
se mortuum reputat cum se in exitum
v. j.

pro certo sciat. Attende ergo in illa terri-
bili hora de qua loquor misera peccato-
ris aia. qm̄ de mūdo exitura es. aderunt
mor ministri maligni illi scz demones
maledicti. illi viri tartarei. illi spūs horri-
biles et pessimi velut leones rugientes vt
rapiāt p̄dā. scz tuā peccatricē animā mi-
serā. Tūc subito patebūt horribilia loca
penarū chaos et caligo tenebrarū. horroz
miserie et tribulationū. tremor et timor
angustie et cōfusionis. dolor horrede vi-
sionis tremor tremēde māsionis. vbi lo-
cus silentiū. vbi stridor dentū. vbi mor-
sus vermiū. vbi clamor dolentiū. vbi lu-
ctus genetiū. vbi vox clamantiū pecca-
torū et dicentiū. **Ue ve** nobis filijs eue
Cū hec et his silia imo millesies plus
q̄z dici possit petora. de corpe egressura
misera aia viderit et senserit. qualis quā-
tusq̄ magnus terror et timor ac tremor
erit i ea. q̄ lingua p̄t dicere. q̄s liber expo-
nere. Quid tūc pderit scie iactātia. secu-
li pōpa. mūdi vanitas. terrene dignitas
tis cupiditas. Nūqd poterit luxurie ap-
peritus. cibis exquisitis. pot⁹ delicatis
vestis curiositas. calciamenti speciositas.
carnis mollicies. v̄tris ingluuies. cibo-
rū supfluitas. crapularū ebrietas. domo-
rū p̄structio. p̄ben-larū acq̄sicio. diuitiarū
multiplicatio. nūqd illa oīa poterit mis-
serā aiaz hoīs eripe de ore horredi ac hor-
ribilis leonis et de maledicta fauce dra-
conis.

Anc vt in a lectione legat aliq̄s. sa-
piat et sane intelligat et in corde suo
retineat iplicatus peccatis. amore mun-
di et carnis inebriat⁹ et cecatus. cui plus
placet luxuriosi cadaueris. venenosa vor-
luptas q̄z aie sue sanitas. q̄ plus studet
circa marcā q̄z circa marcū. cui plus est
de mūdo q̄z de xp̄o. cui plus est de lege
houina q̄z de lege diuina: Legat igit le-
ctionē istā insipies ille q̄ hmōi est et spe-
cule in hoc speculo peccator specie suā.
Cōsideret diligēter vñ venerit. qd sit. et
quo vadat. Perpendat ex p̄missis p quā

sentēā metuendā. p qd iter tenebrosū
p quorū horredas manus misera ei⁹ aia
transitura est. **O** stulte peccator qm̄ ista
cōsiderare nescis. qz ista preuidere negli-
gis. ideo sepius inuadit te supbia. exagi-
tat ira. ex cruciat malicia. vulnerat inui-
dia. inflāmat luxuria. fatigat accidia. li-
gat auaricia. qm̄ horreda tibi immen-
tia tormēta nō respicis. **Iecūco** p̄tumax
insuriosus obstinat⁹ sepe efficeris piger
et accidiosus. Ad opus diuinū negligēs
ter accedis et desidiōse agis. Quare: qz
nō vis puidere q̄ vadis. **Utinā** ergo sa-
peres et intelligeres. Tremend⁹ est illi⁹
aspectus vt dicit Leo papa. cui peruiū
est om̄e solidū. aptū om̄e secretū. cui ob-
scura clarēt cui muta rident. silentiū p̄fi-
tetur. et mēs sine voce loquim⁹. Si ille ser-
pens venenosus diabol⁹ ausus fuit im-
petū facere i aiaz sanctissimā. beatissimā
martini. q̄ erat gēma sacerdotū. quā felix
cē animā p̄ntibus angelis euntē in celū
curabāt impedire. quō timendū est tibi
petōi et tremēter p̄meditandū. qz horri-
biliter occurreret misere aie tue ille doct⁹ arti-
fex. ille fili⁹ iniquitatis. ille aiaz hostis as-
marissimus. **Eya** frater charissime p̄co-
gita et nūqz a tuo corde recedat q̄z tū ibi
la beatissima virgo maria p̄petua mater
dñi n̄i iesu xpi aie sue. p̄uidebat. q̄ (vt le-
gimus) filiū suū specialiter exorauit. vt
maligni spūs in ei⁹ trāsitu nō adessent.
O si tāta et tā sancta deo chara imo cha-
rissima aia visionēz nephando sp̄rituū
formidabat. qd faciet aia peccatrix. quō
poterit stare aī horrendū aspectū tremē-
diuultus eius ad intolerabile ferorē oris
eius. ad flāmas sulphureas oculorū eius
Certus esto q̄ timor huius horrede bes-
tie om̄e gen⁹ tormētorū supat plusq̄ in
hoc mūdo excoGITARI q̄at. **O** p̄pheta pa-
uidus expauescēs ad orationē p̄fugit dis-
cens. Exaudi deus orationē meā cū des-
p̄cor a timore inimici eripe animā meā:
Nō dixit a potestate. sed a timore. quare.
Ad insinuandū qz maxima sit pena qz

horribilis et intolerabilis sit timor spiritus
inimici. Mira res. attende quod orauit. A
timore inquit inimici eripe animam meam.
Heu heu frater mi si talis ac tantus est
tremor aie peccatrici ex solo sathane visu
quanta confusio quantus horror. quanta af-
fectio. quantaue lamentatio erit et? factus
est filii hominum et vani. ut quod doli-
gitis vanitatem et gratias mendacium. Qui
enim diligit iniquitatem odit animam suam. et
odibiles sunt deo impius et impietas et?
Altissimus enim odio habet peccatores et
misertus est penitentibus. Quare tam hor-
renda tamque horribile non circumspicitis mi-
seriam. Quare non projicitis superbiam. quare
non extinguitis auariciam. quare non premit-
tis luxuriam. quare mores vestros non cor-
rigitis. Quare mandatum dei salutiferum
et eius preceptum negligenter auditis. Qua-
re non sapitis et intelligitis ac nouissima
prouidetis. Hinc est quod nos peccatores
terribiliter alloquitur dicens per Salomo-
nem. Ego inquit in interitu vestro ridebo
et subannabo cum vobis quod timebatis ad-
uenerit. O quod metuenda est hec omnia sen-
tentia. vana lector sapere in palato cor-
dis quantum contineat amaritudinis. Quod
tumue formidinis. quia reuera si sciret
omni hora vitam suam cauti custodiret. Sed
dices forsitan quod derisio et subannatio
non cadunt in ipsum omnipotentem deum. nec et
reuerentia sanctissimaque simplex natura
huiusmodi passionibus siue proutas non
admittit. Attende qui interrogas. quod
dura tibi sententia debeat exponi. Ego
inquit in interitu vestro ridebo. id est cum finis vestri
ad uenerit vos derisio. dignos clamabo
et cum iruerit super vos repentina calamitas
subannabo. id est cum amara mors vos
momorderit eterna subannatione di-
gnos damnabo.

Ubi tu peccator terribile senten-
tia quam si intelligeres sine dubio
expauesces res. Sed scripturas sa-
cras negligenter legis. actus vite tue et
mala que facis peccata que committis fa-

cta dicta et opera tua mala non sapienter
respicias. Velox ad mensas. tardus ad ec-
clesiam. potes ad prandium sed eger ad psal-
lendium. Peruigil ad fabulas. sed somnole-
tus ad vigilias. parat ad loquendum sed
tardus et mutus ad psallendum. promptus
ad iram et detractionem. piger vero ad ora-
tionem. Inuidiam amator. pauperum psecu-
tor. festuca in alieno oculo respiciens. sed
trabem in proprio oculo non videns. aliorum fa-
cta condonans sed tua non considerans. cete-
ros reprehendens teipsum non corrigis. alios
vituperas et te collaudas. sicut meretricem
seipam mentiens esse formosam cum sit feti-
da capre comparabilis ac oibus vicijis ple-
na. Salite inuentor. discipline destru-
ctor. amicus viciorum. et inimicus virtutum.
Hec sunt que hominem excecant et a deo
ipsum separant. Hec sunt quem monachum fa-
ciunt demoniacum. conuersum faciunt puer-
sum. clericum hereticum. christianum antichri-
stum. Qui enim christianus non est anti-
christus est. Non est christianus qui mor-
tibus et vita christo est contrarius. Heu
heu vir insipiens non cognoscit et stultus
non intelligit hec. Et ideo sicut dicit idem
prophetas simul insipiens et stultus peribit.
Sed que distinctio est inter insipientem
et stultum. Omnis insipiens est stultus.
Insipiens dicitur quasi non sapiens. Stul-
ti enim viuunt qui sapientes non sunt. et tam
stulti non sunt. Stulti iusti sunt et multi
ti iusti non sunt et tam iniqui non sunt. Uis
nosse quis sit sapiens et quis sit stultus.
Insipiens est qui se a paradisi gaudijs pere-
grinum non considerat. qui se exule in hoc exilio
non attendit. Stultus autem qui licet et edifi-
cetur. tamen in morte perpetua euadat et gloria
eterna caste viuendo. piteque conuersando ac-
quirat non intendit. Iusto ergo dei iudi-
cio simul insipiens et stultus peribit.
quod tamen non fieret si sciret et intelligeret ac
nouissima prouiderent. Ecce frater mi iam
legistiam vidisti in hoc speculo peccato-
ris quid sapias. quid intelligas. que non
quissima prouideas. Superest igitur ut
o ij

diligenter discas et in corde firmes. ut sa-
ne sapias et recte intelligas et ut nouissi-
ma tua prudenter pvideas. ut per hec eter-
nam damnationem euadas et cum domino ie-
su christo vitam eternam possideas. Quod
tibi concedat ille qui est in secula deus be-
nedictus. Amen.

Explicit speculum peccatoris.

Utinam saperet et intelligeret et pvide-
rent. Tria preterita. Tempus amissionem. bo-
norum omissionem malorum commissionem. Tria
presentia. scilicet repositum breuitatem. saluandi
difficultatem. saluandorum paucitatem. Tria
futura. mortem horribile. iudicium terribile.
eternum supplicium.

Quid sis quid fueris quid eris spiritus mediteris.
Sic enim? atque minus peccatis subijceris:
Disce nunquam ociosus risus visum dormita-
re. Sensus membra cogitat? registra frequenter?
Doubi insiste vitis orando resiste.

Speculum beati Ber- nardi abbatis Clareval- len. hoc est velut unctio nardi.

Quis emendationis vite de-
siderio tactus. cogitationum lo-
cutionum operum suorum sollicitus
explorator. vniuersos excessus
suos corrigere nititur in presentis pagine
frequenti lectione et assidua meditatione tamquam
in speculo interioris hominis sui faciem iugiter
repleat. mores suos componere studeat.
ut quotidiani profectus incrementum vagetur
de virtute in virtute mereatur conscendere.
In primis ergo ex quo surgit ad vigi-
lias. vite sue tempus debet monachus per sin-
gula momenta computare. et videre ut spiritus
bonum faciat et malum caueat. In omni tempore
suo spiritus dicat sibi. Si moritur? esses face-
res istud. Cum psallit ad vigilas et horas
spiritus cor ad psalmorum sensus habeat. nisi ad
aliquid sublimius rapiatur. Sed et oim que

sibi dicunt? utque ad vnam litteram se per certo
nouerit debitorum. vel dicendum in choro suo
vel audiendum in alio. Ad interualla debet
se dare ad orationem. vel necessitati pvidere
ita tamen ut vadens vel rediens spiritus sibi dici no-
uerit. Sursum corda. Non est autem spiritus
talis propositum detrimentum si corporis infir-
mitas cogit pristinum rigorem aliquantulum
relaxare. Pelektionis orare poterit. et si
ad legendum accesserit non quod scientiam sed
sapor. Est enim sacra scriptura a puteis ita
cuius. ex quo hauriunt aquae quae in oratione fun-
duntur. Nec oraturus ad oratorium spiritus est
eundem. sed in ipsa lectione preceptum potest
rit et orare. Sacris altaribus si sacerdos
est tamquam ex summis angelis in spiritu totus
assistat si minister tamquam domino angelus minist-
ret. Cum alijs exeat ad laborem. ubi pside-
rare debet non quod agat sed propter quod vene-
rit. Cessante manu spiritus laboret. vel
orando vel meditando. Quis in labore id
ipsum faceret teneat. Ad mensam non solum
fauces sumat cibum. sed etiam aures esuriant
dei verbum. Non enim totus debet manduca-
re. sed sic occupet cor ad verbum dei. ut solum
fauces sumat cibum carnis. De hoc autem
plurimum gaudeat si sibi viliora quam alijs
apponunt. Nam reuera feliciores sunt qui
in paupertate sustinenda fuerint aio fortio-
res. Post mensam in gratijs exoluendis
pro duobus se nouerit supplicandum: pro
peccatis eorum quorum elemosinis sustenta-
tur. et forsitan ne corpori suo super necessi-
tatem indulserit. Si vocatur ad colloquium
sine regula. leniter et sine risu verba pau-
ca et rationalia lequatur. et ante quam cap-
ferat. bis ad limam veniat quod semel ad lin-
guam. Si cum secularibus est loquendum tunc
maxime adhibeat custodiam oris suo ut ni-
hil omnino dicat quod non edificet audientem.
Sic igitur in cunctis se habeat. ut nemo
dubitet qui cum viderit quin vere sit mon-
achus. Post completorium singulis diebus
capitulum sibi teneat. et conuocatis cogita-
tionibus suis ponat cum eis rationem. dili-
genter considerans quid ipse de se cogitat?